

A SZENTÁLDOZÁS ALATTI ÉNEKEK A GÖRÖG KATOLIKUS LITURGIÁBAN, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL AZ IMAKÖNYVEK NÉPÉNEKEIRE

1. Bevezetés

A görög katolikus Szent Liturgia szövegei meglehetősen kötöttek. A római katolikushoz képest csekély alkalmi változás (és változtatási lehetőség) van benne. Ez érvényes az úgynevezett „áldozási versre” is, amely minden vasárnap ugyanaz; a hét megfelelő napjain szintén állandó; az egyes ünnepeken is rögzített szövegű. Ezen a kialakult renden nincs joga sem a papnak, sem a kántornak vagy a népnek változtatni. Mindazonáltal az áldozók számának – sürgetett – növekedése a 20. század elejétől magával hozta, hogy – a hívek igényének eleget teendő – egyes kántortanítók és papok különböző népénekeket írtak az Oltáriszentség tiszteletére, amiket az áldoztatás alatt lehetett és lehet énekelni. A következőkben az alapok bemutatása után főleg ez utóbbi témára igyekszünk összpontosítani, és az imakönyveinkben, nyomtatásban megjelent népénekeket kívánjuk bemutatni, egy eddig teljesen feldolgozatlan területre kalauzolva a téma iránt érdeklődőket.

2. Az „áldozási vers” fogalma

Áldozási vers alatt a bizánci egyházban azt a rövid éneket értjük, amit a templomi közösség a Szent Liturgiában a hívek áldoztatása alatt énekel.¹ Olyan zsoltárversek ezek, amelyeket a napi ünnephez alkalmaznak.² Meg kell különböztetni a római katolikus „áldozási énektől”.³ A mi áldozási versünk jelenlegi formájában egy zsoltárversből áll, amit az áldozás alatt ismételtünk. Hosszú története van azonban, mert már a 4. században egy egész zsoltárt – a 33. zsoltárt – énekeltek,

1 RADÓ 1961. 361. – DIÓS 1993. 132. megállapítása viszont túlzás, hogy az áldozási éneknek „a bizánci liturgiában megfelelője az áldozási vers”, amint azt az alábbiakban láthatjuk. Jó példa erre egy legújabb tanulmány: MIKLÓS 2019. 176–188. Sőt, az is tény, hogy a bizánci egyházban használatos „áldozási versek” jelentősen különböznek a római katolikus egyházban szokásos énekektől, melyek az Oltáriszentség tiszteletre szólnak. Lásd: BARNA 2019. 189–205.

2 VACCARO 2011. 195. megjegyzi, hogy „a napok és ünnepek szerint változik, mivel minden napnak és minden ünnepnek megvan a saját éneke”.

3 Nyugaton Szt. Ágoston idejében alakult ki (az 5. szd. elején). Ekkor a 33. zsoltár verseit énekeltek az áldoztatás alatt, aztán a középkorban ezek egy részét más antifónákkal helyettesítették. A 11. századtól pedig már a zsoltárversek is elmaradtak. Vö. VERBÉNYI – ARATÓ 2001. 30.

alkalmazták, mégpedig antifonális módon. Tehát az előénekes egymás után énekelte a zsoltárverseket, a nép pedig válaszul, refrénként énekelt rá egy verset. Ez ekkor az „Ízleljétek és lássátok, mily jó az Úr” volt (Zsolt 33,9).⁴ A nagyböjt folyamán végzett szertartásban, az Előremegszentelt áldozatok liturgiájában ez a vers maradt meg áldozási versként.⁵

Az idők folyamán a vázolt eredeti rend megváltozott.⁶ A bizánci egyházban egyrészt nem egyetlen zsoltár alkotja az áldozási verset, hanem a Zsoltárok könyvéből válogatták össze a különböző, megfelelő zsoltárverseket. Másrészt változott az éneklési mód is, mert elmaradt az antifonális éneklés. Így már a nép éneklé, illetve ismételteti az egyetlen zsoltárverset áldozási versként.

1/ A vasárnapi áldozási vers

Bár a szakirodalom jelzi, hogy a bizánci egyház nyolc „hangjának” megfelelően – ami valójában nyolc dallam-együttest, vagy még inkább szöveg-együttest kíván jelenteni, aminek alapján nyolc egymást követő héten a változó részeket venni kell a szertartásokban – használják az áldozási énekeket,⁷ ez valójában ma már nem így van. Ugyanis a vasárnapi áldozási vers mind a nyolc hangban ugyanaz maradt. A vasárnapi áldozási vers szövege tehát a következő:

Dicsérjétek Istent a mennyekben, dicsérjétek őt a magasságban! Alleluja, alleluja, alleluja!⁸

Ez az áldozási vers – mint az összes többi is – két részből tevődik össze. Az egyik részét maga a zsoltárvers képezi, a másik pedig a háromszoros alleluja éneklése. Itt, a vasárnapi esetben, a Zsolt 148,1 rész alkotja az első részt.

Talán nem szükséges részletesen magyarázni, hogy a szertartás szentéletű összeállítói miért éppen a dicséreti zsoltárokból választottak vasárnapi áldozási verset.⁹ Annyit azonban érdemes megjegyezni, hogy a vasárnap Jézus Krisztus feltámadásának az ünnepe, amikor a legjobban lehet örvendezni és a leginkább lehet dicsőíteni Istent, mert „értünk, emberekért és a mi üdvösségünkért” mindent

4 ONASCH 1981. 216., KUCHAREK 1971. 712.

5 Az „ízleléshez” csatlakozik egy másik áldozási ének is: „Krisztus testét vegyétek, a halhatatlanság forrását ízleljétek”. Vö. Rosso 2010. 194.

6 Nyugaton ennek világos indoka az áldozók számának lecsökkenése: a középkorban így egy énekké zsugorodott az áldozási versek sora; már nem is zsoltár alkotta azt, hanem a napi evangélium adta az alapját. BERGER 2008. 16.

7 ONASCH 1981. 216.

8 *Dicsérjétek az Urat!* 1994. 132. – Érdekességként lehet említeni, hogy a nyolc hang szövegében csak az első hangnál szerepel teljes terjedelmében kiírva ez az áldozási vers, a harmadik hangnál is található egy utalás: „Áldozási vers. Dicsérjétek”. Lásd: *Dicsérjétek az Urat!* 158. A többi hangnál ez nem szerepel. S talán még érdekesebb, hogy az énekeskönyv legújabb kiadása az áldozási vers teljes szövegét hozza itt (a háromszoros Alleluja nélkül).

9 „A menyegzős lakoma jellegéből következően a közösség énekelve járul a szentáldozáshoz”. – Ez az evangéliumi szövegen nyugvó megállapítás („nem böjtölhet a násznép, amíg velük van a Vőlegény” Mk 2,19) nemcsak a nyugati, hanem a keleti szemléletet is tükrözi. Vö. BERGER 2008. 16.

megtett, hogy célba jussunk, üdvözüljünk és majd a mennyei seregekkel együtt zenghessük neki a dicsőítést, az alleluját.¹⁰

2/ A hétköznapi áldozási versek

A bizánci egyházban a heti napok beosztási rendje eltér a római katolikustól. Mi hétfőn a szent angyalokat tiszteljük, kedden Keresztelő Szent Jánost, szerdán és pénteken a Szent kereszt áll a tiszteletünk középpontjában, csütörtökön a szent apostolokat és csodatévő Szent Miklóst, szombaton az Istenszülőt és az összes szentet tiszteljük.¹¹ Az áldozási versek is ennek megfelelően alakulnak, természetesen valamelyik zsoltárból választva. Mint a bevezetőben is említettük, ez a választás nem önkényes, hiszen a liturgikus szövegeink túlnyomó része másfélezer éves.

[1.] *Hétfőn* a bizánci egyházban a szent angyalok felé fordul a tiszteletünk. Így az áldozási vers is róluk szól.¹² Ennek szövege a következő:

Angyalait szélvésszé teszi és szolgálit égető tűzzé. Alleluja!¹³

Ez a szentírási idézet olyan zsoltárvers – a Zsolt 103,4 –, ami a vecsernye zsoltárában naponta jelen van. Hétfői áldozási versként azonban különösen is szemünk elé állítja az angyalok szolgáló tevékenységét: ők Isten szélvészgyorsaságú követői, akik égető tűzként tisztítják meg a rosszaságot. – A szentáldozás előtt ennek a gondolatnak különös jelentősége van, ugyanis felhívja a figyelmünket, hogy tiszta lélekkel járuljunk a szentséghez.

[2.] *Kedden* Keresztelő Szent János áll a tiszteletünk középpontjában. Az ő tiszteletére a következőképpen szól az áldozási vers:

Örök emlékezetben lesz az igaz, s nem fél gonosz hírhallástól. Alleluja!¹⁴

Az „igaz ember dicséretére” szóló zsoltárból választott részlet – a Zsolt 111,6-7 – különösen is érvényes a kedden ünnepelt szentre, Keresztelő Jánosra. Ha valaki, akkor ő valóban „igaz ember” volt, hiszen a vértanúságot is vállalta az igazáért Heródeszel szemben. Ezért különösképpen illik rá a zsoltárvers: örökre fennmarad az emléke. S valóban fennmarad, mert a görög katolikus egyház megünnepli

10 Mint ismeretes, az „alleluja” héber szó jelentése éppen ez: „dicsérjétek az Urat”, vagy még inkább „Jahwét”, az Istent. Vö. DIÓS 1993. 176.; VERBÉNYI–ARATÓ 2001. 34.

11 IVANCSÓ 2013. 122.

12 Szövege megegyezik a prokimen szövegével (ami az istentiszteletekben az olvasmányokat megelőző zsoltárvers). Az angyalokra vonatkozó értelmezését lásd a november 8-i ünnepvel (Szent Mihály és Gábor főangyalok ünnepével) kapcsolatban: IVANCSÓ 2016. 66-67.

13 *Dicsérjétek az Urat!* 1994. 92. – Az Alleluját, természetesen, itt is háromszor énekeljük a gyakorlat szerint, még ha az nincs is kiírva. Az éneklés egyébként minden további esetben így van.

14 *Dicsérjétek az Urat!* 1994. 93.

a fejvétele napja mellett a születése napját is.¹⁵ Ugyanakkor az is teljes mértékben érvényes rá, hogy nem kell félnie rossz hírtól, mert „dicsőségteljes” az emléke.¹⁶ Ezek fényében nem meglepő, hogy mindkét ünnepen ugyanazt az áldozási verset énekeljük,¹⁷ mint minden kedden. – A szentáldozáshoz járulva pedig minden embernek „igazzá” kell lennie.

[3.] *Szerdán és pénteken* a Szent keresztet tiszteljük, ám az áldozási vers nem ugyanaz a két napon. A szerdai szövege a következő:

Az üdvösség kelyhét veszem és az Úr nevét segítségül hívom. Alleluja!¹⁸

Ennek az áldozási versnek csak a második része zsoltaírdézet: a Zsolt 115,4. Fontos, hogy az ember segítségül hívja az Urat az ő nevében keresztül, ami egyébként nem szokatlan kifejezés a bizánci egyház liturgiájában.¹⁹ Az egyház pedig az áldozási vers első részeként hozzáfűzte, hogy ez akkor a legteljesebb, ha az „üdvösség kelyhéből” magát az Úr Jézus Krisztust vesszük magunkhoz.

[4.] *Csütörtökön* a szent apostolok állnak tiszteletünk középpontjában, illetve Szent Miklós is az egyházunk védőszentjeként, de az áldozási vers az apostolokra vonatkozik:²⁰

Egész földre elhat az ő szózatuk és a földkerekség határaitra igéjük. Alleluja!²¹

Az „*Isten nagyságát*”²² hirdető zsoltaírból választott részlet – a Zsolt 18,5 – az apostolok tiszteletére különösen is érvényes áldozási versnek, hiszen az ő apostoli munkájuk révén terjedt el az evangélium örömhíre „szerte a világon”, a „föld határáig”. – Nem nehéz belefoglalni ebbe azt a gondolatot, hogy az Eucharisztiaőről és annak fontosságáról is őtőlük tudunk.

[5.] *Pénteken* ismét a Szent keresztet tiszteljük, mint szerdán is. Itt az áldozási vers szövege a következő:

Ránk van jegyezve, Uram, orcád világossága, örömet adtál szívünkbe. Alleluja!²³

15 A szentek közül – természetesen az Istenszülő Szűz Máriát kivéve – egyedül neki ünnepeljük a földi születésnapját: június 24-én.

16 Keresztelő János fő éneke – a tropár – éppen ezzel a gondolattal kezdődik: „Dicsőségteljes az igaznak emléke”. Vö. *Dicsérvétek az Urat!* 1994. 93. Lásd legújabban: IVANCSÓ 2019a. 85–89.

17 *Dicsérvétek az Urat!* 1994. 762. és 845.

18 *Dicsérvétek az Urat!* 1994. 94.

19 Elég csak arra a papi fennhangra utalni, ami a szentáldozáshoz közeledve hangzik el a Szent Liturgiában: „És add, hogy egy szájjal és egy szívvel dicsóítsuk és magasztaljuk a te legtisztesebb és fölséges nevedet, Atya és Fiú és Szentlélek, most és mindenkor és örökön-örökké”. *Dicsérvétek az Urat!* 1994. 83.

20 Szövege megegyezik a prokimen szövegével. Június 29-én, Szent Péter és Pál főapostolok ünnepén is így van ez. Lásd: IVANCSÓ 2016. 82–83.

21 *Dicsérvétek az Urat!* 1994. 96.

22 *Biblia* 1976. 626.

23 *Dicsérvétek az Urat!* 1994. 96.

Látszólag ennek az áldozási versnek, illetve az alapját képező zoltárversnek – ami a Zsolt 4,7-8 – nem sok köze van a Szent kereszthez. Ugyanis maga a zoltár egyszerűen „esti ima”,²⁴ vagy „Isten oltalma éjjel”.²⁵ Eredeti értelmében azonban a zoltárvers első része óhajító formában szól: „Ragyogtasd ránk arcodat, Uram”. A folytatás pedig megállapítás: „így öröm árad szét a szívünkben”. S mennyire fontos az „így” kötőszó! Áldozási versként még inkább az, mert Jézus Krisztus keresztáldozatából és a kehelyből, a Jézussal való szentségi egyesülésből árad ránk a legnagyobb világosság²⁶ s egyben a hit legnagyobb öröme!

[6.] Szombaton az összes szentet tiszteljük az egyházunkban, az Istenszülő Szűz Máriával együtt. Az áldozási vers szövege főleg az előbbiekre vonatkozik:

Örvendjétek, igazak, az Úrban: jámborokhoz illik a dicséret. Alleluja!²⁷

Talán nem is szükséges ennek az örökérvényű bibliai mondatnak – a Zsolt 32,1 versnek – a kommentálása, amit a „gondviselés dicséretét” zengő zoltárból²⁸ szombati áldozási versként vett át az egyházunk. Az összes szentire érvényes, hogy „igaz”, valamint jó és keresztény értelemben „jámbor” volt a földi életében, és ezért megérdemli a dicséretet nemcsak tőlünk, emberektől, hanem Istentől is. Örvendezhetnek a mennyei dicsőség boldogságában. – Ugyanakkor a szentáldozásban részesülőket is buzdítja az ének az ő követésükre.

3/ Három nagy ünnepünk áldozási verse

A bizánci egyház klasszikus módon tizenkét főünnepről beszél, ám ennek felsorolása nem egységes, inkább szerzőtől függő.²⁹ A három legnagyobb ünnep megítélése azonban egységes: karácsony, húsvét, pünkösd. Természetesen ez a felsorolás nem értékrendet, hanem üdvtörténeti sorrendet jelez.

[1.] *Karácsonykor* az áldozási vers – mint oly sok más liturgikus szöveg is – az üdvtörténeti esemény beteljesedését fogalmazza meg. Az igénybe vett zoltárvers szerzője – a Zsolt 110,9 versben – természetesen még csak az előképet látja, ami karácsonykor valósul meg. Az áldozási vers szövege a következő:

Váltságot küldött az Úr az ő népének. Alleluja.³⁰

A karácsonyi áldozási versben alkalmazott „váltság” szót a Szentírás magyar fordításai a „megváltás” kifejezéssel tartalmazzák,³¹ ami könnyebben érthető.

24 *Biblia* 1976. 620.

25 *Szentírás* 2001. 553.

26 Aranyaszájú Szent János szép hasonlata szerint a szentáldozásban részesedett hívek hazaviszik magukban az Úr Jézust, és bevilágítják nemcsak a házaikat, hanem az egész várost is.

27 *Dicsérjétek az Urat!* 1994. 97.

28 *Biblia* 1976. 631.

29 NIN 2011., illetve KATRIJ 2008. a liturgikus szövegek magyarázatát is adják. IVANCSÓ 2013. 153-172. teljes körű bemutatást ad róluk.

30 *Dicsérjétek az Urat!* 1994. 629.

31 *Biblia* 1976. 670. és *Szentírás* 2001. 623.

Mindenestre, beteljesedett a kezdetben adott messiási ígéret (Ter 3,15), és örülhetünk annak, hogy Megváltónk van, akivel a szentáldozásban egyesülhetünk.

[2.] *Húsvétkor* a pár nappal előtte – vagyis nagycsütörtökön – ünnepelt Titkos Vacsorára utal vissza az áldozási vers, melynek szövege így szól:

Krisztus testét vegyétek és a halhatatlanság forrását ízleljétek! Alleluja!³²

Ennek a húsvéti áldozási versünknek a szövege nem található meg a Zsoltárok könyvében. Ez érthető, hiszen egyértelmű a szöveg, nem előképekben fogalmaz, hanem a teljes valóságot tárja elő. A szentáldozáshoz közeledők Jézus Krisztus valóságos Testét és Vérének veszik magukhoz! Érdekes azonban figyelni a szövegben szereplő forrás-motívumra. Ugyanis a soron következő budapesti Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus jelmondatául az azt előkészítő teológiai bizottság a Zsolt 87,7 verset választotta, amit Erdő Péter bíboros javaslatára Ferenc pápa jóváhagyott:³³ „Minden forrásom belőled fakad”. S ehhez még azt érdemes hozzáfűzni, hogy az Eucharisztia szentségét megvalósító Szent Liturgiát – a szentmisét – a II. Vatikáni Zsinat liturgikus konstitúciója a keresztény élet forrásának és csúcsának nevezte.³⁴

[3.] *Pünkösdkor*, a Szentlélek eljövételének ünnepén természetes, hogy a bizánci egyház olyan zsoltáridézetet választott – Zsolt 142,10 –, amelyben valamilyen szinten jelen van a Szentlélekre való utalás. A szöveg így szól:

A te jó lelked elvezet engem a biztos földre. Alleluja.³⁵

Jogos, ha a „jó” lélekre úgy tekintünk, hogy nem pusztán jó, hanem maga a „Szent” Lélek, akiről ebben az áldozási versben szó van. A hozzá szóló, minden szertartásunk elején jelen lévő himnuszban vagy imádságban szereplő kifejezésre érdemes figyelni: „minden jónak kútfeje”, vagyis „forrása” ő.³⁶ Ugyanakkor figyelemre méltó, hogy az áldozási versben kijelentő módban fogalmazott szöveg a Szentírásban óhajtó módban szerepel: „a te jó lelked vezessen”. Arról van szó, hogy vezessen a „sima úton”,³⁷ illetve „egyenes földön”.³⁸ Vagyis végső soron az üdvösség felé, aminek a szentáldozás a záloga!

32 *Dicséjétek az Urat!* 1994. 383.

33 <https://www.iec2020.hu/hu/hirek-sajto/nemzetkozi-eucharisztikus-kongresszus-mottojanak-teologiai-magyarazata> [letöltés: 2019.09.18.]

34 SC 10.

35 *Dicséjétek az Urat!* 1994. 383.

36 A közismert „Mennyei király” kezdetű imádságról van szó. Lásd: *Dicséjétek az Urat!* 1994. 16.

37 *Biblia* 1976. 683.

38 *Szentírás* 2001. 641.

3. Áldozás alatti népénekek

Mivel az áldozási versnek a 4. században elkezdett antifonális éneklési módja megváltozott, majd a 11. századra végképp kiveszett a gyakorlatból, és csak egy zsoltárvers ismételtetése maradt, jogossá vált az igény, hogy változatosabbá tegyék az éneklést. Nem lehet pontosan tudni, hogy mikor, de a 20. század elején – amint a bemutatandó nyomtatásban megjelent ima- és énekeskönyveink igazolják – már biztosan jelen volt a nép körében az igény arra, hogy a hívek áldoztatása semmiképpen ne csöndben történjen, és ne is csak monoton módon egy zsoltárversnek az adott napra vagy ünnepre áldozási versként előírt éneklésével, illetve ismételtetésével folyjon.

Kiváló példát szolgáltat a Budapesten tanuló görög katolikus papnövendékek által – püspöki jóváhagyással³⁹ – kiadott szentségimádási füzet, annak is a második kiadása.⁴⁰ A *Görögkatolikus Szemle* című újságunk, még mielőtt megjelent volna a mű, hatszor hirdette 1939-ben: „második kiadásról kellett gondoskodni, amely bővítésképpen igazi görög áldozási énekeket is fog tartalmazni”. Magában a kis kiadványban pedig ott van a megokolás is arra nézve, hogy miért kellett bővíteni:

„Általános szükségletnek óhajtottunk eleget tenni, amikor függelékben három igazi gör. kat. áldozási énekünket közöljük”.⁴¹

Majd pedig, miután megjelent a szentségimádási füzet, ismét hirdette immár 1940-ben a *Görögkatolikus Szemle* című újságunk, mégpedig öt alkalommal: „Az új kiadás függelékül három szép görögkatolikus szentáldozási énekünket is közli”. A papnövendékek által felismert általános igény nyilvánvalóan az volt, hogy az áldozók száma egyre gyarapodott – s ne feledjük, hogy a mű második kiadásával már az 1938-as Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus után vagyunk –, és ezért kellett nekik is nyomtatásban megjelentetni az áldozás alatt énekelhető énekeket.

A következőkben sorra vesszük azokat a műveket, amelyekben napvilágot láttak ilyen görög katolikus énekek, mégpedig a megjelenésük időrendjét követve. Több olyan ima- és énekeskönyvünk van, amelyben a római katolikusoktól átvett énekeket közölnek az összeállítók. Ezekre azonban itt nem térünk ki, kifejezetten a görög katolikus énekekkel kívánunk foglalkozni.

1/ Kovács András 1905-ös énekeskönyve

A mű szerzőjéről sem a könyvéből,⁴² sem a sajtóból, sem a szakirodalomból nem lehet tudni semmit. Annyi biztos, hogy Tokajban volt görög katolikus kántor,⁴³ ahol az „Énekes könyv a gör. kath. hívek számára” című művét megjelentette. Püspöki jóváhagyásnak nyoma nincs benne, sem az egyházmegyei levéltárban.

39 IVANCSÓ 2006. 677-689. teljes körű dokumentálását és bemutatását adja mindkét kiadásnak.

40 A gör. kat. papnövendékek 1940.

41 A gör. kat. papnövendékek 1940. a borító rectóján.

42 KOVÁCS 1905. – Teljes körű leírását és ismertetését lásd: IVANCSÓ 2006. 217–218.

43 Megköszönöm a Tokajban élő dédunokája szóbeli megerősítését.

Viszont népszerű lehetett, elfogyhatott – sőt, elhasználódhatott –, mert három évtized múlva már nem is tudtak róla.⁴⁴

Az énekeskönyvbe a szerző kisebb mennyiségben hivatalos liturgikus szövegeket is felvett, de legnagyobb részét a saját maga által készített énekek teszik ki. Amikor pedig másoktól vesz át énekeket, jelzi a szerzőket.

A mi szempontunkból az „Áldozati kánon” című ének fontos.⁴⁵ Igaz, hogy a későbbi könyvekben cím nélkül szerepel ez az ének, de az első soráról be lehet azonosítani: „Örök élet kenyerévé legyen nekem szent tested”, illetve arról, hogy napjainkban is ismerős. Templomainkban előszeretettel éneklük áldozás alatt, amikor sok áldozó van.

A kis könyvben ez az ének összesen 32 számozott versszakot tesz ki. A versszakok két-két sorosak, és a hozzájuk csatlakozó refrén szintén két, rövidebb sorból áll. A szerkezetében nem látszik a címben jelzett „kánon” felépítése. Ugyanis, ha valóban kánon lenne, akkor kilenc ódából kellene állnia.⁴⁶

A szerző – illetve a címben szereplő közlés – szerint a könyvben található énekek a miroválás⁴⁷ alatt éneklendőek, de a most vizsgált énekünk biztos, hogy az áldoztatás idejére készült. Ezt egyrészt a tartalma, másrészt a terjedelme igazolja. Ehhez elég az első versszakát idézni:⁴⁸

Örök élet kenyerévé legyen nekem szent tested
S sokféle betegségemnek gyógyszerévé szent véred.
Jézus teste és szent vére
Légy lelkünk üdvössége.⁴⁹

Az első három versszak teljesen közismert lett, és a mai napig éneklük a görög katolikus templomokban az áldoztatás alatt, természetesen a „hivatalos” áldozási vers után, abban az esetben, ha sokan járulnak szentáldozáshoz.

2/ Lázár makói kántor 1907-es énekeskönyve

Ennek a műnek – melynek címe: „Gör. kath. kis énekes könyv”⁵⁰ – a szerzőjéről nem rendelkezünk a könyvből adatokkal. Egyházmegyei jóváhagyást sem kapott a kiadványa. Csupán egyetlen híradás maradt fenn róla a püspöki levéltárban. Ugyanis egy bő évtized után – 1919-ben – a makói segédlelkész az 1907-ben kiadott könyvre kért jóváhagyást. Az egyházmegyei cenzurabizottságtól származó iratból tudható, hogy „a makói hitközség Lázár nevű volt kántora állította össze”, és hogy a „könyvecske használatát állítólag a makói egyháztanács lepszigorúbban

44 GEBRI 1941. 3–4. vágyakozással ír arról, milyen jó lenne, ha léteznének ilyen énekek.

45 KOVÁCS 1905. 110–117.

46 A későbbi megjelentetésében már nemcsak a kánon címet viseli, hanem az ódakra való felosztás látható benne. *Emeljük föl szívünket!* 1967. 346–351.

47 Nagy ünnepeken a liturgia végén a hívek homlokának olajjal való megkenése.

48 A függelékben teljes terjedelmében közöljük a szövegét, mint a többi énekét is.

49 KOVÁCS 1905. 110.

50 LÁZÁR 1907. – Teljes körű leírását és ismertetését lásd: IVANCSÓ 2006. 249–250.

elrendelte és tényleges használatban van”.⁵¹ A cenzúrabizottságnak kiadott mű további sorsáról semmit nem lehet tudni. Feltételezhető, hogy a kért újabb kiadása nem jelent meg, mert nem került elő példány belőle és tudósítás sem szól róla.

Érdekes a tartalma az énekeskönyvnek. Ugyanis a szerző a „hivatalos” liturgikus szövegek közé az egyes napokra, illetve ünnepekre beillesztette a saját maga által alkotott énekeket. Van egy olyan része, amelynek címe: „Énekek az oltári szentségről”.⁵² Ám itt kizárólag római katolikus énekek találhatók, a rész végére pedig odaírta a szerző, hogy „Folytatása a róm. kath. imakönyvekben”.⁵³ A mi szempontunkból tehát ennek a résznek nincs jelentősége.

Viszont a karácsonyi részben az első ének egyértelműen az Oltáriszentséghez szól. Címe: „Hiszünk a Jézus Krisztusban”. Az ének négy versszakból áll, s karácsony gondolatát ötvözi a szentségi Jézus imáadásával. Minden versszak két-két sorból áll. Az első kettő szövege a következő:

Hisszük, valljuk, Jézus, szent nevedet.
Imádjuk szentséges testedet.

Az Ige megtestesült, kit szüzek szüze szült.
Itt nagyon kenyér s bor színében az oltáriszentségben.⁵⁴

Ezt az éneket minden bizonnyal maga Lázár kántor írta, ugyanis a stílusa, a könyv szerkezetében való elhelyezése ezt látszik igazolni. További igazolásul szolgál, hogy sehol máshol nem található ez az ének.

Érdekessége a kis könyvnek, hogy az eredeti zöldes színű hátsó borítójára (feltehetőleg) saját kézírással felírta Lázár kántor „Áldozási ének” címmel az „Örök élet kenyerévé” kezdetű himnusz négy versszakát. Ez azt látszik igazolni, hogy a két évvel korábban Kovács András által kiadott énekeskönyvet⁵⁵ megismerte, de mivel már a saját könyve anyagába felvenni nem tudta, legalább kézírással feljegyezte oda ezt a benne található éneket. S egy másik érdekesség: később, miután külön fehér borítót kapott a füzet, a „Győzelemről énekeljen” kezdetű „Kongresszusi himnusz”-t is feljegyezte kántorunk az előbbi áldozási énekkel szemben. Ám ez nyilvánvalóan már későbbi történet, hiszen a kongresszus 1938-ban volt.

51 Az 59/1919. számú irat, 1919. január 4-ről, in *Görög Katolikus Püspöki Levéltár*, 62. doboz, 1. csomó.

52 LÁZÁR 1907. 50–52.

53 LÁZÁR 1907. 52.

54 LÁZÁR 1907. 34.

55 Lásd: Kovács 1905.

3/ A. Sz. imakönyve 1935-ből

A nevét csak „A. Sz.”-ként közlő bazilita szerzetes atya Sztankaninecz Ágoston Antal (1905-1999)⁵⁶ „Imádkozzál”⁵⁷ című imakönyvéről nem ismeretes tudósítás. Viszont valódi imakönyvként rendelkezik nemcsak püspöki, hanem szerzeteselőjárói jóváhagyással is. S valóban keménytáblás imakönyvről, nem pedig füzetéről van szó. Jelentős része liturgikus énekeket tartalmaz, de bőségesen vannak benne imádságok, valamint oktatói rész is. Utolsó egysége az „énekek” címet viseli, s itt a legelső ének címe: „Az Oltáriszentséghez”.⁵⁸

Ez az ének három számozott versszakot tartalmaz, melyek négysorosak. Ugyancsak négysoros a versszakokhoz kapcsolódó refrén is. Az első strófa és a refrén a következő:

Halálra sebzett Jézusom,
Szerelmed hogy hálálhatom?
Szeretni vágylak Tégedet,
Miként szerettél engemet.

Jézus, kit rejt a nagy szentség,
Örökre hön imádvá légy.
Szűz Mária veled együtt
Legyen dicsérve mindenütt!⁵⁹

Ennek az éneknek ez az első – ismert – megjelenése. Áldozási énekként nagyon közkedvelt lett, amit „könnyed”, nem teológiai mélységű szövege, valamint hullámzó dallama nagyban elősegített.

4/ Máriapócsi imakönyv 1938-ból

A bazilita atyák által kiadott „Máriapócsi imakönyv” címet viselő kis könyvnek⁶⁰ volt egy hasonló című elődje 1935-ben. Ezt az újabb változatot azonban kifejezetten az 1938-as Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus emlékére szánták. Így nemcsak azért jelentős, mert az ifjúságnak szóló imádságok és oktatások mellett jelentős mennyiségű liturgikus ének található benne, hanem azért is, mert az „Énekek” című részébe három eucharisztikus éneket is felvettek az atyák.

Az első éneknek „Az Oltáriszentséghez” a címe, viszont a kezdő sora alapján ismert a görög katolikusoknál: „Halálra sebzett Jézusom”. Három, számmal ellátott versszakot tartalmaz, melyek négysorosak, valamint a hozzájuk kapcsolódó szintén négysoros refrént.⁶¹ Szövege megegyezik az 1935-ben A. Sz. által kiadott

56 Köszönetet mondok Bacsó Róbert hallgatómnak a pontosításban való közreműködéséért.

57 A. Sz. 1935. – Teljes körű leírását és ismertetését lásd: IVANCSÓ 2006. 571–572.

58 A. Sz. 1935. 304.

59 A. Sz. 1935. 304.

60 *Máriapócsi imakönyv* 1938. – Teljes körű leírását és ismertetését lásd: IVANCSÓ 2006. 581–582.

61 *Máriapócsi imakönyv* 1938. 177.

imakönyvével.⁶² Annyi a kettő között az eltérés, hogy míg az előző versként hozza a szöveget, ez utóbbi folyamatosan közli, szünjelekkel jelezve a sorok végét.

A második ének címe: „Az eucharisztikus kongresszus himnusza”. Könyvünkben mind a négy versszaka megtalálható a refrénnel együtt. Érdekes, hogy nem tartották meg a vers formáját, és még csak a sor végi szünjeleket sem alkalmazták a közlésében. Az első strófa és a refrén a következő:

Győzelemről énekeljen Napkelet és Napnyugat. Millió szív összecsendjen, Magasztalja az Urat! Krisztus újra földre szállott. Vándorlásunk társa lett; Mert szerette a világot, kenyérszínbe rejtett.

Krisztus kenyér s bor színében Úr s király a föld felett: Forrassz egygé békeségben minden népet s nemzetet.⁶³

Számunkra különösen fontos a kongresszusi himnusz közlése, mert – ima- és énekeskönyveink teljes körű áttekintéséből merített ismereteink szerint – imakönyvben kinyomtatva itt jelent meg először görög katolikus egyházunkban.

A harmadik ének az „Euch. induló” címet kapta a könyvben. Összesen két, számozott versszaka és refrénje van. Az első strófa és a refrén a következő:

Hatalmas nagy Isten piciny házikóban / feléd száll szívünkől e dicsérő szólam. / Oltárunk patyolat, sugaras karámján, / Áldozatra készül az isteni Bárány.

Hull, hull a virágunk / száll, száll föl a tömjén / Ünneplő Urunknak / Magyarország földén.⁶⁴

Ez az ének egyedi. Még sehol nem talákoztunk vele. Mivel görög katolikus imakönyvünkben jelent meg, és nincs benne olyan vonás, amely arra utalna, hogy nem görög katolikus az eredete, valószínűleg jogosan tarthatjuk saját egyházunk énekének. Nyilvánvaló, hogy nem „mély teológiai” tartalmú szövegről van szó. Érdeemes lenne megismerni a dallamát, hogyan alkalmazkodik a népies szöveghez, mennyire lehetett ez valódi induló. – Mivel a címe alapján és tartalmilag is „induló”, nem biztos, hogy a szentáldozás alatt énekelték a templomokban, bár nincs kizárva a lehetősége, ezért nem mellőzhettük az ismertetését.

Érdekessége ennek az indulónak, hogy itt közölt szövege folyamatos, ugyanis nem versszakokban közli a szerkesztő, hanem a sorok végét úgy jelzi, hogy szünjeleket alkalmaz a folyamatosan írt szövegben.

5/ Imádkozzunk imakönyv 1938-ból

A máriapócsi bazilita atyák kifejezetten a gyermekek számára is kiadtak egy imakönyvet. Ennek címe: „Imádkozzunk”.⁶⁵ Mivel a budapesti eucharisztikus kongresszus évében jelent meg, jogos, hogy az imádságok és a legfontosabb liturgikus szövegek mellett eucharisztikus énekeket is tartalmaz.

62 Lásd az 59. lábjegyzetünkben.

63 *Máriapócsi imakönyv* 1938. 177–178.

64 *Máriapócsi imakönyv* 1938. 178.

65 *Imádkozzunk* 1938. – Teljes körű leírását és ismertetését lásd: IVANCSÓ 2006. 661–664.

A könyvecske utolsó része az „Énekek” címet viseli. Itt kapott helyet az a két ének, amelyeket már az ifjúságnak szóló imakönyvbe is felvettek a bazilita atyák; az ott még meglévő eucharisztikus indulót azonban innen már elhagyták.

Az első ének címe itt is: „Az Oltáriszentséghez”,⁶⁶ és ugyanúgy, mint az előbbi esetben, három, számozott versszakból áll, amihez a refrén csatlakozik. A templomi éneklésben a kezdő sora alapján lehet azonosítani: „Halálra sebzett Jézusom...”, amit a hívek meghallva, előszeretettel énekelték és éneklük az egészset – sok áldozó esetében – a szentáldozás ideje alatt.

Az ének szövegét ez a kiadás is folyamatosan hozza, szünjelekkel jelezve a sorok végét.

A másik ének pedig a „Győzelemről énekeljen Napkelet és Napnyugat...” kezdettel „Az eucharisztikus kongresszus himnusza”,⁶⁷ mind a négy – számozott – versszakával, valamint a refrénnel. Érdekes, hogy itt sem látható – mint az előző kiadásában sem – a versforma, vagyis a sorokra való osztás, sőt, ez utóbbi esetben nincsenek a szövegben szünjelek sem.

6/ A gör. kat. papnövendékek szentségimádási füzete 1940-ből

Már volt arról szó, hogy a budapesti kispapok „általános szükségletnek” kívántak eleget tenni, amikor az általuk összeállított füzet második kiadásába⁶⁸ három „igazi görög katolikus áldozási éneket” is belefoglaltak. Ez a rész a műben a „Függelék. Énekek szentáldozásra”.⁶⁹ Tehát a címben is jelzik a papnövendékek, hogy milyen célból közlik itt a következő három éneket. Egyiket sem látják el címmel, így az első soruk alapján lehet őket azonosítani.

Az első ének összesen nyolc, számozott versszakot tartalmaz, melyek mindegyike négy sorból áll. A legelső sor: „Örök élet kenyerévé”⁷⁰ – s így vált közhímmé és egyházunkban általánosan használttá ez az ének. Érdekessége, hogy itt kottát is közöltek hozzá a kispapok, mégpedig „A” és „B” változatban.⁷¹ Az utóbbi feliratában zárójelben szerepel, hogy „főleg gyászliturgián”. Míg az „A” verzió általánosan ismert és használt a szentáldozás alatt, amikor sok áldozó van, a második nem. – További érdekesség, hogy a papnövendékek a Kovács András által 1905-ben kiadott énekes könyvből vették át az ének szövegét, ám nem teljes terjedelmében, hanem az ottani 32 versszakból csak nyolcat, új számozást adva nekik.⁷²

A második ének első sora a következő: „Ízleljétek és lássátok”.⁷³ Ez az ének összesen kilenc, számozott versszakot tartalmaz. A cím alatt zárójelben hozza:

66 *Imádkozzunk* 1938. 120.

67 *Imádkozzunk* 1938. 121–122.

68 A gör. kat. papnövendékek 1940. – Teljes körű leírását és ismertetését lásd: IVANCSÓ 2006. 687–689.

69 A gör. kat. papnövendékek 1940. 15–19.

70 A gör. kat. papnövendékek 1940. 15–16.

71 A gör. kat. papnövendékek 1940. 14. Ez a kotta csupán egy oldalt tesz ki a műben. Eddigi lappangása miatt nem is került be a kottás gyűjteménybe: IVANCSÓ 2016b. és IVANCSÓ 2019b. A hiányt most pótoljuk.

72 Így átvették az 1–3. versszakot, majd 4. versszakként a 9.-et, 5.-ként a 21.-et, 6.-ként a 25.-et, 7.-ként a 28.-at és 8.-ként a 29. versszakot.

73 A gör. kat. papnövendékek 1940. 16–17.

„Dallam: Mint az előző éneké”. Talán emiatt terjedhetett el az éneklése a szentáldozás alatt, de korántsem olyan mértékben, mint az „Örök élet kenyerévé” kezdetű énekünk. Minden bizonnyal közrejátszott a háttérbe kerülésében az a tény, hogy az Előszenteltek liturgiája folyamán a tényleges áldozási vers hasonlóképpen kezdődik: „Ízleljétek és lássátok” (a 33. zsoltárból vett idézetként), ám ott a dallama egészen más, s ha valamelyik kántor az „Ízleljétek” kezdetű énekre gondolt, akkor az előszenteltek áldozási versét kezdte énekelni, nem pedig ezt az éneket.

Az első versszak szövege a következő:

Ízleljétek és lássátok,
Mily édes, mily jó az Úr,
Jöjjetek, s Ő megenyhíti,
Ki szent lábához borul.⁷⁴

A harmadik ének kezdete: „Hiszem, Uram, és megvallom”, aminek alapján azonosítani lehet a teljes éneket.⁷⁵ Ez az ének is kilenc, számozott versszakból áll. A versszakok itt nem négy-, hanem nyolcsorosak. Dallamot nem közöltek hozzá a kispapok, hiszen saját dallamán ismerős. Az első versszak szövege a következő:

Hiszem, Uram, és megvallom,
Hogy te vagy Krisztus Isten.
Te vagy az én táplálékom
A kenyér- és borszínben.
Add, hogy méltóan vegyem
Legtisztább szent Tested,
Bocsásd meg, ó nagy Isten,
A mi vétkezésünket.⁷⁶

Ezt az éneket is előszeretettel éneklik a görög katolikus templomokban a szentáldozás alatt a hívek, amikor sok áldozó van. Kilenc versszakából azonban csak ez az első, a harmadik: „Annyi bűntől megsebezve”, valamint a hatodik: „Megtört, ámde meg nem osztott” kezdetűek ismeretesek.

7/ Gebri János énekeskönyve 1941-ből

A szerző Nyírtasson és a kárpátaljai Beregszászban volt kántor. Nagy gondot fordított arra, hogy legyenek templomban énekelhető népénekeink. Így minden ünnepre írt ilyen énekeket, melyeket könyvének⁷⁷ első részében közöl, a második részbe pedig a liturgikus szövegek után szintén saját költésű népénekeket vett fel.

A mű első részében található egy olyan egység, amelynek címe: „Szent misei és oltáriszentségi énekek”.⁷⁸ Ezen belül két éneket lehet áldozási éneknek tekinteni, amint a szerző a Szent Liturgia menetébe belehelyezte őket.

74 A gör. kat. papnövendékek 1940. 16.

75 A gör. kat. papnövendékek 1940. 17–19.

76 A gör. kat. papnövendékek 1940. 17.

77 GEBRI 1941. – Teljes körű leírását és ismertetését lásd: IVANCSÓ 2006. 711–732.

78 GEBRI 1941. 44–48.

Az egyik ének címe: „Krisztus Jézus én Megváltóm”.⁷⁹ Ez a 34. számú ének a kötetben, és a szerző megadta hozzá a dallamot is: „Hiszem, Uram, és megvallom”.⁸⁰ Összesen három versszakból áll, melyben a sorok meglehetősen hosszúak: tehát a dallamként megadott ének strófájából két-két sort egyesít. Az első versszak szövege a következő:

Krisztus Jézus, én Megváltóm, isteni félelemmel
Közeledem Tehozzád most szívbeli rettegéssel.
Hogy szent tested és véred méltóan vehessem,
S általa a mennyországot, egykor majd elnyerhessem.⁸¹

A másik ének címe: „Ó Isten Báránya”.⁸² Ennek a 35. számú éneknek négy verszaka van, ám ezekben a sorok rövidek. Itt is megadta a szerző a dallamot, amin énekelni kell: „Krisztus testét...”. Az első versszak szövege a következő:

Ó, Isten Báránya,
Ég és föld királya:
Imádlak és áldlak,
Szent hittel imádlak.
Lelkem áldozata!⁸³

A könyv második részében szintén két áldozási ének található. A 70. számú éneknek kifejezetten ez a címe: „Áldozási ének”.⁸⁴ Egyetlen, négy soros versszakból áll. A szövege a következő, amely csaknem egyezik a papnövendékek által közölt egyik énekével.⁸⁵

Hiszem, Uram, és megvallom, hogy te vagy Krisztus Isten.
Te vagy az én táplálékom a kenyér s bor színében.
Add, hogy méltóan vegyem legtisztább testedet,
Bocsásd meg, óh nagyirgalmú, minden vétkezésemet.⁸⁶

A másik ének a 71. számú, címe pedig „Ének az Oltáriszentséghez”. Az első sorával lehet azonosítani: „Halálra sebzett Jézusom”. Ez ugyanaz az ének mind a három versszakával és a refrénjével, ami 1935-ben vált először ismertté,⁸⁷ majd 1938-ban két imakönyvben is megjelent,⁸⁸ s ami 1944-ben is napvilágot látott.⁸⁹

79 GEBRI 1941. 46–47.

80 Lásd a 76. lábjegyzetünket.

81 GEBRI 1941. 46.

82 GEBRI 1941. 47–48.

83 GEBRI 1941. 47.

84 GEBRI 1941. 92.

85 Lásd a 76. lábjegyzetünket.

86 GEBRI 1941. 92.

87 Lásd az 59. lábjegyzetünket.

88 Lásd a 61. és 66. lábjegyzetünket.

89 Lásd a 92. lábjegyzetünket.

8/ Máriapócsi imakönyv 1944-ből

Az ifjúságnak szóló máriapócsi imakönyvnek született egy második kiadása 1944-ben.⁹⁰ Érdekes módon ez nem az 1938-as kiadást, hanem 1935-öst követi (annak a második kiadása). A könyv „Énekek” című részében⁹¹ három eucharisztikus ének kapott helyet.

Az első ének „Az Oltáriszentséghez” címet viseli, és ez a „Halálra sebzett Jézusom” kezdetű ének,⁹² tehát az előzőekben már megismert áldozási énekünk. Érdekessége, hogy ebben a könyvben a szöveg tényleges versformájában látható, három, számmal ellátott versszakban, valamint a refrén is ugyanígy.

A második ének „Az eucharisztikus kongresszus himnuszja”.⁹³ Ugyanaz alapítható meg erről a szövegről, mint az előzőről: tehát megtartja a versformát, a versszakok pedig számmal vannak ellátva. A refrén is versformájú.

A harmadik ének az „Eucharisztikus induló”⁹⁴ – „Hatalmas nagy Isten” – két, számozott versszakával, illetve a refrénjével. Itt az éneket már verses formájában láthatjuk.

9/ Az Emeljük föl szívünket! imakönyv 1958-ból

Az „Emeljük föl szívünket!” című imakönyvet⁹⁵ egyházmegyei bizottság szerkesztette.⁹⁶ A mű „tisztulási folyamaton” ment át, miközben az egymás utáni kiadásokat összeállították.⁹⁷ Ez a folyamat a latin hatások kiküszöbölése volt, ami az áldozási énekeket valójában nem érintette, mert ebbe az imakönyvbe nem vettek fel kifejezetten római katolikus éneket.⁹⁸

[1.] Az 1958-ban kiadott imakönyvben az „Énekek az Oltári szentségről”⁹⁹ című szó alatt összesen négy ének szerepel. Ezek számmal vannak ellátva; a címüket nem írták ki, de az ennek megfelelő rész az egyes énekek első sorában dőlt betűvel van szedve. A szöveg nem versszakokban, hanem folyamatosan látható, az egyes sorokat gondolatjelek választják el. Az első ének itt az „Örök élet kenyerévé”¹⁰⁰ kezdetű/című áldozási énekünk, ami eddig háromszor látott napvilágot: 1905-ben, 1907-ben és 1940-ben. Most pedig ez a könyv az első három versszakát közli. A második ének az „Ízleljétek és lássátok”,¹⁰¹ amihez zárójelben a dallamot

90 *Máriapócsi imakönyv 1944.* – Teljes körű leírását és ismertetését lásd: IVANCSÓ 2006. 583–584.

91 *Máriapócsi imakönyv 1944.* 320–323.

92 *Máriapócsi imakönyv 1944.* 320–321.

93 *Máriapócsi imakönyv 1944.* 321–322.

94 *Máriapócsi imakönyv 1944.* 323.

95 *Emeljük föl szívünket!* 1958. – Teljes körű leírását és ismertetését lásd: IVANCSÓ 2006. 845–866. A teljes sorozatát: 845–902.

96 IVANCSÓ 2000. 21–51.

97 A kiadások sorszámát nem tüntették fel az imakönyvben, azonban a levéltári források alapján sikerült a teljes sorozatot összeállítani belőlük.

98 IVANCSÓ 2018. 29–42.

99 *Emeljük föl szívünket!* 1958. 340–343.

100 *Emeljük föl szívünket!* 1958. 340–341.

101 *Emeljük föl szívünket!* 1958. 341.

is megadták: „Mint az előző éneké”. Ezt a budapesti papnövendékek jelentették meg először, mégpedig 1940-ben. Most ez a könyv két versszakát közli. A harmadik ének a „Hiszem, Uram és megvallom”,¹⁰² ami eddig 1940-ben és 1941-ben jelent meg. Most csak négy versszaka található a kilenc strófás éneknek. A negyedik a „Győzelemről énekeljen”¹⁰³ kongresszusi himnusz, mind a négy versszakával.

[2.] Az 1967-es változatban¹⁰⁴ ugyanez a négy ének szerepel. Ám lényeges különbség látható az első esetében, ugyanis itt az „Örök élet kenyerévé” kezdetű ének „Az Oltáriszentség kánonja” címet kapja.¹⁰⁵ Míg Kovács András 32 versszakban közölte, a budapesti kispapok kilenc strófát adtak közre belőle, itt a kánon valódi felépítését követték a szerkesztők. Jelezték a kilenc ódára való felosztást,¹⁰⁶ továbbá az I. óda első versszaka után azt is, hogy „Énekelhető minden vers után”:

Jézus teste és szent vére, légy lelkem üdvössége.¹⁰⁷

A másik három áldozási ének közlésében nincs változás: ugyanúgy néznek ki itt is, mint az imakönyv első kiadásában.

[3.] Az 1971-es, az 1974-es, az 1978-as, az 1984-es, az 1988-as és az 1992-es kiadásokban az előzővel megegyező formában szerepelnek az énekek.¹⁰⁸

[4.] A 2000-ben, 2008-ban és a 2011-ben megjelentetett változatban is megvan mind a négy ének, de az elsővel kapcsolatban visszalépés történt: egyáltalán nem szerepel a címe, hanem csak az 1. sorszám áll előtte. Az is fontos változás, hogy csak az első három versszaka kapott helyet ezekben a kiadásokban.¹⁰⁹

4. Az énekek tartalmi áttekintése

Ima- és énekeskönyveink áttekintéséből kitűnik, hogy összesen kilenc olyan „áldozási ének” található bennük, amelyek a Szent Liturgiában az áldoztatás folyamán énekelhető, illetve éneklendő, amikor sok áldozóról van szó. Ezeket a nyomtatásban való megjelenésük sorrendjében tekintjük át.

[1.] „Örök élet kenyerévé” – Kezdetben „Áldozati kánon”, majd „Az Oltáriszentség kánonja” címmel szerepel a könyvekben. A Kovács András által közölt 32 versszak még nincs ódába rendezve, ahogyan a kánonban kell lennie. Valódi kánon formában az „Emeljük föl szívünket!” imakönyvben jelenik meg az 1958 és 2000 közötti kiadásokban.

102 *Emeljük föl szívünket!* 1958. 341–342.

103 *Emeljük föl szívünket!* 1958. 342–343.

104 *Emeljük föl szívünket!* 1967. – Teljes körű leírását és ismertetését lásd: IVANCSÓ 2006. 867–876.

105 *Emeljük föl szívünket!* 1967. 346.

106 Pontosabban nyolc ódáról van szó, mert a kánon szerkesztési szabályai szerint a második óda csak a nagybőjti liturgikus szövegekben fordul elő.

107 *Emeljük föl szívünket!* 1967. 346.

108 *Emeljük föl szívünket!* 1971. 346–353. *Emeljük föl szívünket!* 1974. 346–353. *Emeljük föl szívünket!* 1978. 346–353. *Emeljük föl szívünket!* 1984. 378–385. *Emeljük föl szívünket!* 1988. 378–385. *Emeljük föl szívünket!* 1992. 338–344.

109 *Emeljük föl szívünket!* 2000. 365–367. *Emeljük föl szívünket!* 2008. 365–367. *Emeljük föl szívünket!* 2011. 326–328.

Görög katolikus híveink nagyon megszerették ezt az éneket, az első három versszakát rendszeresen éneklük az áldoztatás alatt, olykor a negyediket is. Kifejezésre jut benne, hogy az Eucharisztia valóban az „örök élet kenyere”, amely testi és lelki betegségek gyógyítására is szolgál. Mivel „a sok helytelen cselekvéssel megfertőztetett” ember érzi a bűnös állapotát, „hittel kívánja” és kéri: „nem vagyok méltó, de méltass szent testedre és véredre”. A negyedik versszakban pedig az Istenszülőhöz folyamodik, aki az „üdv kalaszát termette”, hogy „add azt ennem, lelkem üdvözítőjét”. – Ez a gondolatsor minden órában azonos: jelen van az Eucharisziába vetett hit, hogy az valóban Jézus teste és vére; mint ahogy az is, hogy a belőle való részesezés, ha méltó és megfelelő bűnbánattal járunk hozzá, megtisztít a bűnöktől, és így az örök életbe vezet. Mindehhez pedig az Istenszülő hathatós közbenjáró.

[2.] „Hiszünk a Jézus Krisztusban” – A Lázár makói kántor által írt áldozási ének a karácsonnyal állítja párhuzamba az Oltáriszentség titkát, ami alapvetően szép teológiai gondolat. Az első versszakban leszögezi Jézus irányában: „Imádjuk szentséges testedet és véredet”. A másodikban kifejezi hitét, hogy a „megtestesült Ige” itt van az Oltáriszentségben „kenyér s bor színében”. Ezért nem is kell Betlehembe menni, hanem „e szent helyen” is imádni lehet őt, fogalmazza meg a harmadik versszakban a szerző. Végül zárásként irgalmat kér az „itt, az Oltáriszentségben jelen lévő” Jézus Krisztustól.

Kár, hogy a szerző nem jelezte, milyen dallamra kell énekelni ezt az áldozási éneket. Mindenesetre, arról nem tudunk, hogy – Makón kívül¹¹⁰ – elterjedt volna görög katolikus egyházunkban. Más kiadványban nem található a szöveg, és nem is lehet találkozni éneklésével a templomainkban.

[3.] „Halálra sebzett Jézusom” – Ez az „Oltáriszentséghez szóló” ének annál inkább elterjedt görög katolikus híveink körében: zúgnak a templomaink, amikor éneklük a nem túlságos mélységű teológiai szövegét az édeskés dallamon. Talán a refrén első sora adja az ének lényegét, amikor megállapítja, hogy „Jézus, kit rejt e nagy szentség”, akit örökre „hón” imádni akarunk. S nem maradhat el a mariológiai vonatkozás, ami népünk szívében is nagyon mélyen gyökerezik, mert azzal zárul a refrén, hogy „Szűz Máriával együtt” dicsérik Jézust. Az első versszakban a szerető szív fordul a „halálra sebzett Jézus” felé: meg akarja hálálni az ő szeretetét. S ezt akár „ezer életével” is megtenné – a második versszak szerint –, de még az is csekély lenne ahhoz képest, amit Jézus tett érte. A harmadik versszakban van igazán a szentáldozásról szó: vágyakozik rá a lélek, de ott van a kétsége is, hogy vajon „méltónak látja-e” erre Jézus. A mindegyik strófára következő refrén megerősítést ad, hogy valóban Jézus van jelen az Oltáriszentségben.

[4.] „Győzelemről énekeljen” – Az 1938-as budapesti Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus himnuszát – amit Bangha Béla írt és Koudela Géza zenésített meg – nemcsak a római katolikus templomokban, hanem minden görög katolikus templomban ismerik és éneklük az áldozás alatt, amikor sokan járulnak szentáldozáshoz. Ezt nyilvánvalóan elősegítette az a tény, hogy együtt vettek részt híveink a kongresszuson, közösen énekeltek, megkedvelték, népénekké vált.¹¹¹ Ha nem is mind

110 A „könyvecske használatát állítólag a makói egyháztanács legszigorúbban elrendelte és tényleges használatban van” – írta róla Székely Jenő makói segédlelkész. Vö. 59/1919. számú irat, 1919. január 4-ről, in *Görög Katolikus Püspöki Levéltár*, 62. doboz, 1. csomó.

111 A római katolikus *Szent vagy, Uram* énekeskönyvben a 280/B szám alatt található.

a négy versszakát, de legalább az első kettőt könyv nélkül tudják énekelni a görög katolikus hívek is. – Mivel teológiai professzor írta a szövegét, nem kétséges, hogy minden a helyén van benne, mind tartalom, mind forma tekintetében. Az egész világmindenségen uralkodó – görög szóval Pantokrátor – Jézus Krisztustól ma is időszerű kérni a népek és nemzetek békességben egybeforradó egységét.

[5.] „Hatalmas nagy Isten” – Az „Eucharisztikus induló”-ként jelzett énekben (az 1938-as és 1944-es máriapócsi imakönyvben), melynek szerzőjét nem ismerjük, hármias gondolatot lehet találni. Egyrészt jelen van benne hulló virágként és föl-szálló tömjénfüstként a „dicsérő szólam” és a „hódoló köszöntés”, ami valójában imádás lenne Jézus Krisztus iránt. Másrészt benne van az áldozatnak a gondolata, amire az „isteni Bárány készül” az oltáron, tehát a Szent Liturgiában. Harmadrészt azt a teológiai igazságot tartalmazza, ami az egész ének legfontosabb gondolatát adja: a „Te valód lett immár a kenyéri lényeg”, vagyis azt fejezi ki, hogy az oltár kenyereből Jézus Krisztus valóságos Teste lett az átváltoztatás folyamán.

Mindazonáltal kétséges, hogy valóban a szentáldozás alatt énekelt „áldozási ének” volt-e valaha is ez az induló, aminek a dallama sem ismerős.

[6.] „Ízleljétek és lássátok” – A kilenc versszakos énekből az idők folyamán mindössze kettő maradt meg az imakönyveinkben. A budapesti kispapok 1940-ben még a teljes szöveget közölték, de az egyházmegyei bizottság által kiadott „Emeljük föl szívünket!” című imakönyv már csak két versszakkal hozza 1958-tól napjainkig. Így szokták énekelni a templomainkban is, mégpedig az „Örök élet kenyérévé” kezdetű ének dallamára (ahogy azt jelzik is a kispapok¹¹²). Az ének a 33. zsoltárból kölcsönzött gondolattal buzdít a szentáldozásra: „Ízleljétek és lássátok, mily édes, mily jó az Úr”, aminek célja az „örök élet” megnyerése. Ezért kéri a nyolcadik versszak három verssora az áldozási imára utalva: „Emlékezzél rólam, Uram... Szent... Uralkodó”.¹¹³ Közben azonban benne van az Oltáriszentség iránti imádat, előbb a szent Vér felé fordulva (negyedik versszak), hogy „égesse fel minden bűnöm”, majd a szent Kenyér felé: „ím, megvallak a világ Istenének”, mert a gyarló emberhez így közeledik a „véghetetlen örök Isten” a „kenyér szín alatt” (hatodik és hetedik versszak). Az utolsó (kilencedik) versszak pedig az emmauszi jelenetből kölcsönzi a gondolatot, hisz erősítést kér: „maradj velünk, ha esteledik”.

[7.] „Hiszem, Uram, és megvallom” – A kilenc versszakból álló énekből, amit először a budapesti kispapok adtak ki 1940-ben, Gebri János még csak egyetlen versszakát közölte 1941-ben,¹¹⁴ de az egyházmegyei kiadású „Emeljük föl szívünket!” című imakönyv már négyet. Érdekes, hogy nem egymás utáni négy versszakról van szó, hanem az elsőről, a harmadikról, a hatodikról és a kilencedikről. Ebből a négyből az utolsó kevésbé ismert, illetve nem éneklük a híveink a szentáldozás alatt. Az első kettőt azonban harsogják a templomokban. Amint az ének első sorában látható, hogy nagy hitvallással kezdődik a himnusz: a „kenyér- és borszínben” Krisztus táplálékul adja magát, s ehhez bűnbánattal kell közeledni, hogy „méltóan vegyem” a szentséget. Ez a hitvallás és kérés vonul végig az egész éneken. A második versszak az Atyától született, a Szűztől megtestesült, az Egyház által „nagy

112 Lásd a 73. lábjegyzetünket.

113 *Liturgikon* 1920. 150. „Emlékezzél meg rólam, Uram, midőn eljössz a te országodba. Emlékezzél meg rólam, Uralkodó, midőn eljössz a te országodba. Emlékezzél meg rólam, Szent, midőn eljössz a te országodba”.

114 A szöveg nem teljesen azonos. Lásd a 86. lábjegyzetünket.

Szentséget" áldja, majd a harmadik visszatér a bűnbánat gondolatához: „annyi bűntől megsebezve” és gyarló módon csak annak tudatában lehet közeledni a szentáldozáshoz, hogy Jézus maga jelentette ki: nem az egészségeseket jött hívni, hanem a beteget, ¹¹⁵ s erre szolgál „a keresztáldozat megújítása” (negyedik versszak). Szép metafora található az ének ötödik versszakában: a manna negyven éven át hullott az égből, a Kenyérnek „élő mannaként” való hullása „e földön véget nem ér”. A tridentin eucharisztikus dogma gondolata is megjelenik: a szentség bármilyen kis részében „a megosztatlan Krisztus rejtezik egészében” (hatodik versszak). Még tovább megy a gondolat: belőle részesedve „most egy test vagyunk sokan” (hetedik versszak). Ezért az angyalokkal együtt „hódolunk szeretettel” a „közénk szállt Úr előtt” (hetedik versszak). Az utolsó versszak ismét az örök élet felé fordítja a figyelmünket: „azért jött Krisztus Isten, hogy nekünk élünk legyen”.¹¹⁶ – Íme, egy népének is mily szépen és mily sokrétűen össze tudja foglalni az egyháznak az Eucharisztiaiba vetett hitét! Valóban hálát adhatunk Istennek, hogy görög katolikus népünk ismeri, szereti és énekli ezt az éneket, amikor sok áldozó járul szentáldozáshoz.

[8.] „Krisztus Jézus én Megváltóm” – Gebri János 1941-ben adta ki a minden bizalommal saját maga által szerzett eme éneket, mind a három versszakával. Bár dallamot is közöl hozzá a szerző, mégsem vált általánosan ismertté ez az ének a templomainkban. A három versszak közös gondolata, hogy a szentáldozás az örök élet felé vezeti az embert: „hogy a mennyországot egykor majd elnyerhesse”; hogy „mélto legyen az égi nagy örömré”; hogy üdvözülten „egykor a magas mennyországba” jusson. Ugyanakkor áthatja a méltatlanság érzése, valamint a kegyelem kérése is. Ezért kéri az áldozó: „a te titkos vacsorádban részesíts engem, Uram, / éltető szent tested és véred vezesse Hozzád utam”. Biztos, hogy a szerző, miközben a maga jámborságát belefoglalta az énekbe, tanítani is akart, hiszen jómaga kántortanító volt. S tanítását a „hivatalos” liturgikus szövegek alapján tette, ugyanis a rájuk való utalás világosan megmutatkozik a versszakokban. – Ki kell tehát jelentenünk, hogy ez az ének sem haszontalan a szentáldozás folyamán.

[9.] „Ó, Isten Báránya” – Ugyancsak Gebri János tette közzé ezt az éneket az 1941-ben kiadott énekeskönyvében. A négy versszakból álló rövid ének nemcsak tartalmilag szép, hanem verselésében is; csaknem azt lehet rá mondani, hogy olykor bravúros. A szerző egyetlen nagy hitvallást tesz a strófák alapján a szentségi Jézus imáadására (első versszak), akit a szentáldozásban magához vesz (második versszak), akivel gyakran akar így találkozni (harmadik versszak), aki így az örök üdvösségre vezérli őt (negyedik versszak). – Erről az énekről is azt kell mondanunk, hogy nem vált általánosan ismertté, bár a dallamot is megadta hozzá a szerző. Biztos, hogy nincs benne olyan gondolat, ami szögesen ellenkezne a bizánci egyház szentáldozásról szóló tanításával, így a maga helyén jelen lehetett az áldoztatások alatt.

115 Mt 9,12

116 Jn 10,10

5. Összegzés

Liturgikus kiadványaink (ima- és énekeskönyveink) tüzetes és maradéktalan áttekintése alapján azt lehet megállapítani, hogy magyar görög katolikus egyházunkban legkésőbb a 20. század elején kialakult az igény az áldozási énekek iránt. Ekkor ugyanis megnőtt a szentáldozáshoz járulók száma, és a templomban jelen lévő hívek nem elégedtek meg azzal, hogy az egyetlen (aznapra előírt, zsoltárversből álló) „áldozási verset” énekeljék és ismételgessék sokszorosan.

Ezek az énekek tanítanak: az Eucharisziában való részesedés fontosságáról, az ember méltatlanságáról, illetve éppen ezért a méltó felkészülés jelentőségéről, valamint arról, hogy ez az üdvösségbe vezet.

Így kell szemlélnünk és értékelnünk azt a kilenc könyvet, amiben összesen kilenc ilyen „áldozási énekünk” megjelent. Ezek közül természetesen egy-egy ének több könyvben is helyet kapott, illetve egy-egy könyvben több ének is bekerült.

Mindenesetre, értéket képviselnek az egyházunkban, és nem lenne szabad őket kiiktatni a gyakorlatból, hiszen amellet, hogy imádságok, szép tanítást is nyújtanak. Ugyanakkor ráirányítják a figyelmet arra a tényre, hogy az egyház liturgiája élő és folyamatosan fejlődő valóság, nem megkövesedett, múzeumi tárgy. Nemcsak a másfélezer éves patinás liturgikus szövegeinknek lehet létjogosultsága az egyházunkban, hanem ezeknek a nép ajkáról fakadó és tanító imádságos énekeknek is. – Érdekes lenne egy újabb évezred távlatából visszatekinteni ezekre az énekekre. Meg vagyok győződve arról, hogy az akkori emberek, felismerve az értéküket, ugyanúgy fognak tekintenek rájuk, mint ahogyan mi most az ősi énekeinkre.

Függelék

1. Kovács András: Áldozati kánon (betűhív átírásban)

1

Örök élet kenyerévé, legyen nekem szenttested.
S sokféle betegségeknek gyöngy szerévé szent véred.
Jézus teste és szent vére (stb.)
Légy lelkünk üdvössége.

2

Szent tested, s drága véredet, hogy méltóan vehessem.
Kivánom hittel és kérlek, tégy méltóvá ma engem.
Jézus teste és szent vére (stb.)

3

Sok helytelen cselekvéssel meglévén fertőztetve.
Nem vagyok méltó, de méltass szent testedre, s véredre.
Jézus teste és szent vére (stb.)

4

Jóságos föld! fölszántatlan az üdv kalászatát terméd.
Isten szülő! add azt ennem lelkem üdvezítőjét.
Jézus teste és szent vére (stb.)

5

Könnyeket adj Krisztus szívem szennyét letisztítani.
Hogy hittel és félelemmel tisztán merjek áldozni.
Jézus teste és szent vére (stb.)

6

Legyen bűnök bocsánata isteni tested s véred.
Szentlélekben részesülés s szervtelen örök élet.
Jézus teste és szent vére (stb.)

7

Kárhozat nélkül add nekem résztvenni szent testedben.
Hogy dicsőítsem jószágod e földön és mennyekben.
Jézus teste és szent vére (stb.)

8

Örökélet kenyerének asztala szent szűz Anya!
Félelemmel ízlelem. Azt, ki a mennyből száll manna.
Jézus teste és szent vére (stb.)

9

Ön akarva büneinkért, mint bárány leölettel.
Szent véreddel tisztíts engem, melyet értem ömlesztél
Jézus teste és szent vére (stb.)

10

Sebess fekélyes a lelkem, gyógyítsd s szenteld meg Uram.
Hogy méltó legyek részt venni isteni vacsorádban.
Jézus teste és szent vére (stb.)

11

Álljunk min félve remegve, szivünk szemünk fölfelé.
Félelmedben tégy bennünket erőssé s értelmessé.
Jézus teste és szent vére (stb.)

12

Kérleld meg szent szülöttedet tisztaságos Szüz Anya!
Hogy vevén a drága gyöngyöt Szentelődjem általa.
Jézus teste és szent vére (stb.)
Jézus teste és szent vére (stb.)

13

Mint előre mondad Krisztus! legyen szegény szolgáltnak.
Marad bennem, mint ígérted, örök élet forrásnak.
Jézus teste és szent vére (stb.)

14

Isten igéje és Isten! Szent tested büszke fénné.
Legyen a bűn homályában, s véred tisztító vízzé.
Jézus teste és szent vére (stb.)

15

Fertelmes a lélek bennem s tisztátalan az én szám!
Nem merek hozzád járulni, de tégy méltóvá nyilván.
Jézus teste és szent vére (stb.)

16

Imáiddal Isten Anyja! égi illat lakhelye!
Választott edénnyé engem Fiaid szenteljen tele.
Jézus teste és szent vére (stb.)

17

Elmém szivem testem lelkem, mind újra szenteld bennem.
Hogy kárhozatlan részt vegyek, rettentő szentségedben.
Jézus teste és szent vére (stb.)

18

Hogy a bűnös indulatot legyőzhessem magamban.
Szent titkod erősítsen meg s neveljen malasztodban.
Jézus teste és szent vére (stb.)

19

Krisztus isteni titkához félelemmel imádván.
Jerünk, az ő valóságos testét vérét áldozván.
Jézus teste és szent vére (stb.)

20

Isteni Ige! és Isten! szentelj meg ma egészen.
Szent Anyád imádságival titkod üdvömrre legyen.
Jézus teste és szent vére (stb.)

21

Jóságnak forrása Krisztus! szent titkaidban részvét.
Legyen nekem világosság, élet, és malaszt bővség.
Jézus teste és szent vére (stb.)

22

Ments meg az indulat, inség s ellenség rabságától,
Hogy lelkem rajtok uralgván neked szolgáljon mától.
Jézus teste és szent vére (stb.)

23

Nézzed a nagy szent titkodat, rémülj meg óh én lelkem!
Siránkozz s mellütve sóhajtsd: Isten tisztíts meg engem!
Jézus teste és szent vére (stb.)

24

Szent Anyja! ki Isten szülte emberi elménk felett!
Testben lélekben tisztátlan szolgád engem tisztíts meg.
Jézus teste és szent vére (stb.)

25

Mennyei és rettenetes szentségedben részt venni,
Engedj nekem én Krisztusom! s ne hagyj lelkem csüggedni.
Jézus teste és szent vére (stb.)

26

Irgalmadhoz folyamodván, félelemmel kiáltom,
Maradj benne és én benned mint mondád jó Megváltóm!
Jézus teste és szent vére (stb.)

27

Az Isteni tüzet vévén, félek, hogy meg ne égjek.
Oh én sár! isteni testtel halhatatlanná leszek.
Jézus teste és szent vére (stb.)

28

Az élő isteni kenyér benned sült Isten Anyja!
Sérületlen szeplőtlenségben, üdvözlégy oh Mária!
Jézus teste és szent vére (stb.)

29

Krisztust izleljétek, értünk áldozat lón Atyjának.
S szüntelen föláldoztatik üdvére a világnak.
Jézus teste és szent vére (stb.)

30

Lelkem és testem szenteld meg házaddá s lakjál bennem,
Az Atyával s szent lelkeddel üdvözítő Istenem!
Jézus teste és szent vére (stb.)

31

Tested mint a tűz égesse a bűn tövisét bennem,
S világítson meg, hogy örök imádód legyen Isten!
Jézus teste és szent vére (stb.)

32

Mária vérből testet vón Isten, s angyalok látták,
A láthatatlant, s azért velünk éneklük Isten Anyját.
Jézus teste és szent vére (stb.)

2. Lázár: Hiszünk a Jézus Krisztusban (betűhív átírásban)

Hisszük valljuk Jézus szentnevedet.
Imádjuk szentséges testedet s véredet.

Az Ige megtestesült, kit szüzek szüze szült.
Itt vagyon kenyér s bor színben az oltári szentségben.

Betlehemben született jászolban helyeztetett.
Ne menjünk Betlehembe, imádjuk e szent helyen.

Jézus Krisztus Messiás légy minékünk irgalmas
Ki itt vagy kenyér s bor színben, Az oltáriszentségben.

3. Halálra sebzett Jézusom

1. Halálra sebzett, Jézusom,
Szerelmed, hogy hálálhatom?
Szeretni vágylak Tégedet,
Miként szerettél engemet.

Jézus, kit rejt a nagy szentség
Örökre hón imádva légy.
Szűz Mária veled együtt
Legyen dicsérve mindenütt!

2. Ha volna ezer életem,
S mondanám, mind néked szentelem
Ez áldozat ó mily csekély,
Ha nézem, értem mit tevé,

Jézus, kit rejt...

3. Ó jöjj hozzám, jó Jézusom,
Kegyelmeddel légy gyámolóm,
Utánad lelkem hón eped,
Méltónak látsz-e engemet?

Jézus, kit rejt...

4. Bangha – Koudela: Győzelemről énekeljen
Az 1938-as budapesti Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus himnusza

Győzelemről énekeljen Napkelet és Napnyugat,
Millió szív összecsengjen, magasztalja az Urat!
Krisztus újra földre szállott, vándorlásunk társa lett,
Mert szerette a világot, kenyérszínbe rejtezett.
Krisztus kenyér s bor színében Úr s Király a föld felett,
Forrassz eggé békességben minden népet s nemzetet!

Egykor értünk testet öltött, kisgyermekként jött közénk,
A keresztfán vére ömlött váltságunknak béreként.
Most az oltár Golgotáján újra itt a drága vér,
Áldozat az Isten-Bárány, Krisztus teste a kenyér.
Krisztus kenyér s bor színében...

Zúgjon hát a hálaének, szálljon völgyön, tengeren,
A szeretet Istenének dicsőség és üdv legyen.
Az egész föld legyen oltár, virág rajta a szívünk,
Minden dalunk zengő zsoltár, tömjénillat a hitünk.
Krisztus kenyér s bor színében...

István király árva népe, te is hajtsd meg homlokod,
Borulj térdre, szórd elébe minden gondod, bánatod!
A kereszt volt ezer éven reménység oszlopa,
Most is Krisztus jele legyen jobb jövődnek záloga.
Krisztus kenyér s bor színében...

5. Eucharisztikus induló
(betűhív átírásban)

1. Hatalmas nagy Isten
Piciny házikóban
Feléd száll szívünkbold
E dicsérő szólam.
Oltárunk patyolat,
Sugaras karámján,
Áldozatra készül
Az isteni Bárány.

Hull, hull a virágunk
Száll, száll föl a tömjén
Ünneplő Urunknak
Magyarország földén.

2. Napok alkotója,
Holdak ötvözője
Apró csillagoknak
Összeterelője.
Te valód lett immár
A kenyéri lényeg.
Hódolva köszöntünk
Kegyes Isten téged.

Hull, hull...

6. Ízleljétek és lássátok

*1. *117

Ízleljétek és lássátok,
Mily édes, mily jó az Úr,
Jöjjetek, s Ő megenyhíti,
Ki szent lábához borul.

2.

A szent, titkos áldozathoz
Élő hittel jöjjetek,
Szeretettel, hogy megnyerjük
Mind az örök életet.

3.

Ó dicsőség nagy Királya,
Szeplótelen Testedet
Leborulva mind imádjuk,
Mint az égi seregek.

4.

Szent Vérednek drága lángja
Illeté meg ajkamat;
Égesse fel minden bűnöm,
Minden gonoszságomat.

5.

Dicsőséges nagy, szent Kenyér,
Amelyet az angyalok
Rettegéssel mernek nézni:
Reád méltó nem vagyok.

117 Lábjegyzetben jelzik, hogy a csillaggal jelölt „versszakok szentségimádásnál is használhatók”.

6.

Mint az égő csipkebokrot,
Hódolattal szemlélek,
Kenyér színben ím megvallak
A világ Istenének.

7.

Én, a gyarló, véges embere,
Hogy befogadhassalak,
Végzetlen örök Isten
Jössz a kenyér-szín alatt.

8.

Emlékezzél rólam, Uram,
Emlékezzél rólam, Szent,
Emlékezzél, Uralkodó,
Égi országodban fent!

9.

Krisztus, örök fényünk napja,
Erősítsd meg híveid,
És mindenkor maradj velünk,
Maradj, ha esteledik!

7. Hiszem, Uram, és megvallom

1.

Hiszem, Uram, és megvallom,
Hogy te vagy Krisztus Isten.
Te vagy az én táplálékom
A kenyér- és borszínben.
Add, hogy méltóan vegyem
Legtisztább szent Tested,
Bocsásd meg, ó nagy Isten,
A mi vétkezésünket.

2.

Az Ige vagy mindöröktől
Az Atya ós, szent ölen!
Szűz Anyádtól Isten-ember
Lettél a földre jövén.
S most Egyházad karjain
Oltári nagy Szentség:
Áldunk, örök Fiúisten,
Téged a Kincsek Kincsét.

3.

Annyi bűntől megsebezve
Hozzád menni, hogy merek?
Rosszra hajló, gyarló szívvel
Szentet mint illesselek?
Ám te mondád, ó Uram:
Nem az ép embernek
Van szüksége orvoslóra,
Hanem a nagy betegnek.

4.

Hiszem, Uram, szent emléked
Valósan megéled itt;
Nem merő szó és nem jelképp:
Tested-Véred vétetik.
Titkon most megújul ím
A keresztáldozat:
Akik Véred kelyhét isszák,
Hirdetik halálokat.

5.

Hajdan manna szállt az égből,
De csak negyven éven át!
Itt az Isten szünhetetlen
Mennyei nagy étked ad.
Telnek-mulnak századok,
S el nem fogy a Kenyér;
Élő mannánk mennyből szállta
E földön véget nem ér!

6.

Megtört, ámde meg nem osztott,
Fogyhatatlan nagy Kenyér;
Melynek minden kis paránya
Mérhetetlen kincset ér!
Mert a szent színek alatt
Bármilyen kis részben,
A megoszthatatlan Krisztus
Rejtezük egészében.

7.

Annyi szívnek hajlékában
Egy a Vendég, egy az Úr,
Minden szívet egybekötve
Krisztus megosztatlanul.
Most egy test vagyunk sokat
A szent asztal körül:
Krisztus tagja mindaz, aki
E kehelyből részesül.

8.

Hallgasson el most minden test,
Minden földi gondolat,
Egy töltse el lelkünket most:
Szeretet és hódolat!
Egy, csak egy Urunk vagyon,
Közénk száll elrejtve,
Láthatatlan környezi
Az angyalok kilenc rendje.

9.

A kehelyből, mint forrásból
Áradoz a kegyelem,
Mert azért jön Krisztus Isten,
Hogy nekünk éltünk legyen.
Add ránk szent hullámaid
A malaszt tengernek;
Ajándékozz mi lelkünknek
Békét s gazdag kegyelmet.

8. Gebri János: Krisztus Jézus én Megváltóm (betűhív átírásban)

Krisztus Jézus én Megváltóm isteni félelemmel
Közeledem Tehozzád most szívbeli rettegéssel.
Hogy szent tested és véred méltóan vehessem,
S általa a mennyszágot, egykor majd elnyerhessem.

Krisztus teste és szent vére magamhoz veszek mostan,
Óh ne távozz el szívemből, de lakjál mindig ottan.
Jézus szent kegyelmedet, add nekem örökre,
Hogy általa méltó legyek az égi nagy örömrre.

A Te titkos vacsorádban részesíts engem Uram.
Éltető szent tested s véred vezesse Hozzád Útam.
Emlékezzél meg rólam a te országodba,
Üdvözíts és végy fel egykor a magas mennyszágba.

**9. Gebri János: Ó, Isten Báránya
(betűhív átírásban)**

Ó Isten Báránya,
Ég és föld királya:
Imádlak és áldlak,
Szent hittel imádlak.
Lelkem áldozata!

Itt e nagy szentségben,
Jézusom egészen:
Nekem adod magad,
És lelkem megmarad,
Hófehérétségében!

Gyakran felkereslek,
És magamhoz veszek.
Szerelmes Jézusom,
Mégváltó Krisztusom
Lángolón szeretlek!

Szívem édessége,
Lelkem békessége,
Lakozz s maradj bennem
És vezérelj engem,
Örök üdvösségre!

Források

A gör. kat. papnövendékek

1940 *Ájtatosság a legszentebb Oltáriszentség imáadására*. Nyomatott: Beke Zoltán könyv- és lapkiadóvállalatánál. Debrecen. Második, javított és bővített kiadás.

A. Sz. [SZTANKANINECZ Ágoston Antal]

1935 *Görög katolikus imakönyv* – Összeállította: A. Sz. Szt. Bazilrendi áldozópap. Szent Bazilrendiek könyvnyomdája. Užhorod.

Biblia

Öszövétségi és újszövétségi Szentírás. Szent István Társulat. Budapest 1976.

Dicsérvétek az Urat!

1994 *Görögszertartású katolikus énekeskönyv*. Nyíregyháza.

Emeljük föl szívünket!

1958. *Görög katolikus imakönyv*. Szent István Társulat. Budapest. [és a további kiadások]

GEBRI János

1941 *Énekeljétek az Úrnak új éneket* – Zsolt 95,1. – „Trilla” Keresztény Könyv- és Zeneműkiadó Vállalat kiadása. Rákoscscaba.

Imádkozzunk

1938 *Imádkozzunk*. A máriapócsi szent Bazilrendi monostor kiadása. Máriapócs.

Kovács András

1905 *Énekes könyv a gör. kath. hívek számára. Jézus Krisztusnak a Boldogságos Szűznek és némely szentek ünnepélyéhez mirováláskor alkalmazott énekek*. Összeírta és kiadta: Kovács András. Gestetner Adolf könyvnyomdája. Tokaj.

Lázár

1907 *Gör. kath. kis énekes könyv*. Nyomatott Gaál László könyvnyomdájában Makón.

Liturgikon

1920 *A görögszertartású katolikus egyház szent és isteni liturgiája a legszentebb áldozat bemutatását megelőző imákkal s isteni tiszteletekkel kiegészítve*. Jóba Elek könyvnyomdája. Nyíregyháza.

Máriapócsi imakönyv

- 1938 *Máriapócsi imakönyv a görögkatolikus ifjúság számára*. Az Eucharisztikus és a Szent István Szentév emlékéül kiadta: Nagy Szent Bazil Rendjének máriapócsi zárdája. Máriapócs.
- 1944 *Máriapócsi imakönyv a görögkatolikus ifjúság számára*. Kiadja a Nagy Szent Bazil Rendjének máriapócsi zárdája. Máriapócs. II. kiadás..

Szentírás

2001. *Ó- és Újszövetségi Szentírás a Neovulgáta alapján*. Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat. Budapest.

Irodalom

BARNA GÁBOR

- 2019 „A Mezey-kántorok eucharisztikus énekei”. In: *Eucharisztia és úrvacsora a magyarországi vallási kultúrában 1*. SzTE Kulturális és Antropológiai Tanszék. Szeged.

BERGER, RUPERT

- 2008 *Lelkipásztori liturgikus lexikon*. Vigilia Kiadó, Budapest.

DIÓS ISTVÁN (szerk.)

- 1993 *Magyar Katolikus Lexikon*. Szent István Társulat, Budapest. I. köt.

IVANCSÓ ISTVÁN

- 2000 „Az »Emeljük föl szívünket!« című imakönyvünk”. In: *Athanasiana* 11. 21-51.
- 2006 *Görög katolikus liturgikus kiadványaink dokumentációja I. Nyomtatásban megjelent művek*. Szent Atanáz Gör. Kat. Hittudományi Főiskola Liturgikus Tanszék 14. Nyíregyháza.
- 2013 *Görög katolikus szertartástan*. Szent Atanáz Gör. Kat. Hittudományi Főiskola Liturgikus Tanszék 25. Nyíregyháza. (harmadik, javított kiadás)
- 2016a „A görög katolikus egyház ünnepi prokimenjeinek biblikus háttere – Az állandó ünnepek”. In: BIHARI NAGY ÉVA – KEMÉNYFI RÓBERT – MARINKA MELINDA – KAVECSÁNSZKI MÁTÉ (szerk.): *Diptichon. Tanulmányok Bartha Elek tiszteletére*. (Studia Folkloristica et Ethnographica 65.) Debrecen.
- 2016b *Kiállítási katalógus a magyar görög katolikus egyház kottás kiadványairól*. Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskola Liturgikus Tanszék 33. Nyíregyháza.
- 2018 „Az »Emeljük föl szívünket!« című imakönyvünk megjelenésének körülményei és folyamata”. In: IVANCSÓ ISTVÁN (szerk.): *Az »Emeljük föl szívün-*

- ket!" imakönyvünk kiadásának 60. évfordulója alkalmából 2018. április 26-án rendezett szimpozion anyaga, (Liturgikus Örökségünk XXII.), Nyíregyháza.
- 2019a *Feltámadási és hétköznapi tropárjaink értelmezése.* (Bizánci Lelkiségi Örökségünk 2.) Örökségünk Könyvkiadó, Nyíregyháza.
- 2019b „Az Eucharisztia tiszteletének ábrázolásai a magyar görögkatolikus egyház liturgikus kiadványaiban”. In: BARNA GÁBOR (szerk.) *Eucharisztia és úrvacsora a magyarországi vallási kultúrában 1.* SzTE Kulturális és Antropológiai Tanszék. Szeged, 23–35.
- KATRIJ, Julian J.
2008 *Görög katolikus egyházi év.* Miskolc.
- KUCHAREK, Casimir
1971 *The Byzantine-Slav Liturgy of St. John Chrysostom: Its Origin and Evolution.* Allendale.
- MIKLÓS Réka
2019 „»Új dallama és zenéje Pály Lajostól« – A topolyai kéziratos kántorkönyvek áldozási énekei”. In: BARNA GÁBOR (szerk.) *Eucharisztia és úrvacsora a magyarországi vallási kultúrában 1.* SzTE Kulturális és Antropológiai Tanszék. Szeged, 176–188.
- NIN Manel
2011 *Tempo di Dio, tempo della Chiesa. L'anno liturgico bizantino.* Roma.
- ONASCH, Konrad
1981 *Liturgie und Kunst der Ostkirche in Stichworten unter Berücksichtigung der Alten Kirche.* Leipzig.
- RADÓ Polikárp
1961 *Enchiridion liturgicum.* Roma.
- Rosso, Stefano
2010 *La celebrazione della storia della salvezza nel rito bizantino. Misteri sacramentali. Feste e tempi liturgici.* Città del Vaticano.
- SC
1963 *Sacrosanctum Concilium – A II. Vatikáni Zsinat Sacrosanctum Concilium kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról.*
- VACCARO, Attilio
2011 *Dizionario dei termini liturgici bizantini e dell'Oriente cristiano.* Lecce.
- VERBÉNYI István – ARATÓ Miklós
2001 (szerk.) *Liturgikus lexikon. A katolikus. egyház liturgiája.* Szent István Társulat. Budapest. (második kiadás)

A.

Ö-RÖK É-LET KE-NYE-RÉ - VÉ
LE-GYEN NE-KEM SZENT TES-TED,
SOK-FÉ-LE BE - TEG-SÉ-GEM-NEK
GYÓGY-SZERÉ-VÉ SZE-NT VÉ-RED.

B. (főleg gyászliturgián)

Ö-RÖK É-LET KE - NYE-RÉ - VÉ
LE-GYEN NE-KEM SZENT TES-TED,
SOK-FÉ-LE BE-TEG-SÉ-GE-M - NEK
GYÓGYSZE-RÉ-VÉ SZENT VÉ - RED.

1. Örök élet kotta